

DOSYA EDITÖRÜ'NDEN

Dünyada ve Türkiye'de son 25-30 yılla damgasını vuran neoliberal politikalar, günümüzde de ağırlığını hissettirmeye devam etmektedir. Neoliberal politikalar temelde devlet-piyasa ilişkilerinin yeniden düzenlenmesini sağlayarak, piyasa ilişkilerinin bütün toplumsal yaşam alanlarına yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir. Böylece, aşırı birikim krizi içindeki sermayenin, yeni değerlendirme alanları arayışına, kamu hizmetlerini metalaştırarak çözüm bulunması amaçlanmaktadır. Emek ile sermaye arasındaki bölüşüm ilişkilerinin sermaye lehine yeniden düzenlenmesi ve böylece tekelleşmenin daha da artırılması hedefini içeren bu politikalar, devletin ekonomik ve toplumsal yaşamdaki rolünün yeniden tanımlanmasına yol açmaktadır.

Son yıllarda, dünyada ve Türkiye'de neoliberal politikalarda önemli sayılabilecek bazı vurgu değişiklikleri yaşandığı gözlenmektedir. IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası sermaye kuruluşlarınınca son dönemde geliştirilen yeni yaklaşım, 1980'lerle başlayan dönemde uygulanan politikaları "Birinci Kuşak Yapısal Reformlar" olarak adlandırmakta ve günümüzde "İkinci Kuşak Yapısal Reformlar" olarak adlandırılan bir reform programını gündeme getirmektedir. Temelde, devletin rolünün yeniden tanımlanmasını ve böylece 1980 sonrasında uygulanan "minimal devlet" yaklaşımı

Ata SOYER*, Faruk ATAAY**

yerine, "düzenleyici devlet" adı altında yeni bir devlet modelini gündeme getiren bu açılım, kamu hizmeti niteliği yok edilen hizmetlerin ve piyasa ilişkilerinin "düzenlenmesi" konusunda yeni yaklaşımlar geliştirmekte, bunun için de bazı yeni kurumsal düzenekler oluşturmaktadır. En yaygın biçimi "bağımsız düzenleyici kurullar" olan bu yeni kurumsal biçimlenmeler, devletin "üretici" konumundan uzaklaştırılarak, "düzenleyici" konumuna uygun bir rol üstlenmesini öngörmektedir. Bu adımlar da, neoliberal yaklaşım tarafından, "ekonomi ile siyasetin ayrıştırılması", "ekonomik kararların teknik bir bakış açısı ile ele alınması" retoriği ile gerekçelendirilmekte, böylece ekonomik ve sosyal politikaların belirlenmesi sürecinde sermayenin ağırlığını daha da arttıran, buna karşılık çalışan sınıfları daha da zayıflatmayı hedefleyen bu düzeneklerin meşrulaştırılmasına çalışılmaktadır. Üstelik, "yönetişim" adı verilen uygulamaların bağımsız düzenleyici kurullarda yürürlüğe konmasıyla, bu sürecin "demokratikleşme" açısından da ileri bir adım olduğu ileri sürülmektedir. Oysa, gerçekte, yönetim uygulamaları, genel ve eşit oya dayalı siyasal mekanizmaların daraltılıp, sermayenin egemenliğinin kapalı kapılar ardında yürütülmesine yol açmaktadır.

Temelde, ülke ekonomisinin yabancı sermaye ile daha fazla entegre edilmesini, kamu hizmetlerinin metalaştırılmasını ve çalışan sınıfların bütün kazanımlarının yok edilmesini hedefleyen bu adımlar, bölüşüm ilişkilerine sermaye lehine önemli müdahaleler yapmaktadır. Bu müdahaleler de, "kamu işletmelerinin verimsiz ve hantal olduğu", "devletin ekonomik yaşama müdahalelerinin krizlere yol açtığı", "ekonomik ve sosyal

*Öğr. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.

**Arş. Gör., Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi AD.

sorunların çözümünün neoliberal yapısal reformların uygulamasından geçtiği" gibi argümanlarla savunulmaktadır. Oysa, yapısal reform politikaları, mali kriz içine sokulan devletin borç ödeme kapasitesinin artırılması ve böylece uluslararası mali sermayenin taleplerinin yerine getirilmesinden başka bir anlama gelmemektedir.

Devletin yeniden yapılandırılmasını öngören neoliberal yapısal reform politikaları, günümüzde ağırlığını hızlı bir yasama faaliyeti ile duyurmaktadır. Ekonomik ve sosyal politikaları köklü bir biçimde değiştiren ve neoliberal politikaları mantıklı sonuçlarına vardırarak çalışan sınıfların bütün kazanımlarını yok etmeye yönelik bu politikaların etraflı bir biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir. Toplum ve Hekim'in bu sayısında yer alan dosyamız bu amaç doğrultusunda, devletin yeniden yapılandırılmasına yönelik reformları geniş bir perspektifle değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Uzun süredir planladığımız bu dosyanın bir uyararı, İzmir Tabip Odası Halk Sağlığı Komisyonu'nun geleneksel hale gelen "Güz Okulu" nun bu yılki başlığının "Devlet ve Sağlık" olmasıydı. Ekim ayında "Devletin Tarihsel Gelişimi ve Devlet İdeolojileri-Alev Özkazanç, Refah Devleti, Sosyal Devlet-Özgür Müftüoğlu, Devlet ve Sağlık-Ata Soyer, Türkiye'de Devletin Öyküsü-Haldun Güralp, Devlet ve Küreselleşme-Sinan Sönmez, Alternatif Devlet Tartışmaları-Metin Çulhaoğlu" içeriği ile yapılan Güz Okulu'nun ürünlerini de dergiye taşıyabileceğimizi varsaymıştık. Ancak, umduğumuz olmadı. Güz Okulu konuşmacıları, yazmak konusunda, konuşma çözümleri üzerinden bir şeyler yapabileceklerini söyleyince, iş başa düştü. Oturduk, oniki başlıkta bir devlet dosyası taslağı hazırladık. Oluşturduğumuz oniki başlığın bir ortak bütünlük arzemesine ve daha çok yeni isimlere olanak vermeye çalıştık. Kısmen başarılı olduk, ama yine eksiklerimiz kaldı.

Devletin tarihsel gelişimi, Türkiye'de Devlet, Devlet ve İdeoloji, Yerel Devlet, Devlet ve Sağlık, Alternatif Devlet tartışmaları başlıkları, talep ettiğimiz arkadaşlardan, sayımız baskıya girene kadar elimize ulaşmamıştı. Ama, dört yeni isim, bu dosyamızda sizlerle tanışmış oldu. Umarız, bu eksiklikleri giderip, daha kapsamlı bir çalışmayı getirmeyi önümüzdeki sayılarda becerebiliriz.

Bu dosyamızın çerçevesi, genel devlet tartışmasından daha çok, küreselleşen devlete doğru bir kayma gösterdi. Atılım Üniversitesi'nden Sinan Sönmez hocamız, bize "Mali Dengesizlik, Kriz ve Devlet" yazısı ile, devletteki dönüşümün ekonomi politliğini aktarırken, ODTÜ'den İpek Eren arkadaşımız ise, "Refah Devleti ve Sosyal Politikalar" yazısı ile, özel olarak refah devletine odaklanan bir katkıda bulunuyor. Ankara SBF'den Ceren Kalfa arkadaşımız, "Küreselleşme: Devlet Eliyle Neo-Liberal Dönüşüm" başlığında, devletteki dönüşümün öyküsünü, bazı dinamiklere oturturken, yine aynı okuldan arkadaşımız Ahmet Haşim Köse ile yaptığımız söyleşi, olayın sermayenin kurumlarının ve hukukunun oluşturulması süreci olduğunun altını çiziyor. Antalya'dan Sonay Bayramoğlu arkadaşımız, "Türkiye'de Devletin Değişim Karakteri ve Düzenleyici Reformlar" yazısı ile, devletteki değişimin Türkiye boyutuna ışık tutuyor. Ankara SBF'den hocamız Seyhan Erdoğdu, "Yeni Liberal Küreselleşme Sürecinde Esnek Kamu Personel Rejimi" başlıklı yazısında devletin yeniden yapılanmasının personel boyutunu ele alıyor.

Son olarak, Faruk Ataay arkadaşımız -ki o da Ankara SBF'den- "Kamu Hizmetlerinin Metalaştırılması ve Sağlıkta Yansımaları" yazısı ile, değişimin kamu hizmetleri yaklaşımındaki özünü ve sağlığa yansımalarını irdeliyor. Umarız, devletteki değişim meselesi konusunda bir açılım sağlamış olalım ve bunun üzerinden sağlık boyutu meselesini daha iyi açımlayalım.